

ОКЛАДНА МАРИНА ГЕОРГІЙВНА

кандидат історичних наук, доцент кафедри права Європейського Союзу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,

ЗАЛ ДМИТРО ОЛЕКСАНДРОВИЧ

студент міжнародно-правового факультету Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

УДК 349.7

DOI: 10.37772/2518-1718-2020-4(32)-13

ДОГОВІР ПРО НЕРОЗПОВСЮДЖЕННЯ ЯДЕРНОЇ ЗБРОЇ В АСПЕКТІ СУЧАСНИХ ПРОБЛЕМ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

У статті з'ясовуються деякі особливості міжнародно-правового режиму нерозповсюдження ядерної зброї, окреслено супутні проблеми, пов'язані з категорією «виняткові обставини» на які посилається держава-учасник Договору про нерозповсюдження ядерної зброї (далі – ДНЯЗ), як на підставу припинення своєї участі в Договорі.

Ключові слова: міжнародний режим, геополітика, ядерні держави, ядерна зброя.

Постановка проблеми. Ядерна зброя, поряд з біологічною та хімічною, вважається зброєю масового знищення. Її можна вважати такою, що представляє найвищу небезпеку як для учасників військового конфлікту, так і для людства у цілому. Руйнівний характер ядерної зброї більшою мірою виявляється у її здатності завдавати шкоду оточуючому середовищу та непоіменованій більшості об'єктів правової охорони. Так, за статистичними даними, бомбардування Сполученими Штатами Америки Хіросіми та Нагасакі 6 і 9 серпня 1945 року призвели до загибелі близько 160 тис. чоловік [14, с. 149]. Не дивлячись на спроби міжнародної спільноти, у тому числі ядерних держав, врегулювати питання ядерної зброї, світова політика лишає досить вагомі підстави вважати загрозу ядерної війни реальною.

Доволі нагальною проблемою можна вважати випадкове виникнення ядерної війни, чи розширення масштабів військового конфлікту до застосування ядерної зброї [10, с. 17]. Така позиція є обґрунтованою, оскільки наразі доречно говорити про новий (прихований) етап холодної війни що виявляється у тому, що держави продовжують нарощувати свій ядерний потенціал.

Мета дослідження. Визначення деяких особливостей режиму нерозповсюдження ядерної зброї, денонсації ДНЯЗ з подальшим аналізом супутніх проблем.

Об'єкт дослідження. Міжнародно-правові відносини щодо нерозповсюдження ядерної зброї.

Стан дослідження. З урахуванням високої актуальності ядерного нерозповсюдження в контексті підтримки міжнародної безпеки, ця тема привертає увагу чималої кількості як вітчизняних так і зарубіжних науковців. На дисертаційному рівні досліджувались питання ядерного нерозповсюдження у світовій політиці (Галка С. П.), міжнародне регулювання передачі ядерних матеріалів (Львовін А. В.). Як один із чинників формування міжнародних відносин, ядерну зброю розглядали у своїх працях Бобро Д. Г, Теленко О. М., Сіновець П.А. Ахтамазян І. А, та ін. Серед зарубіжної доктрини питання правового статусу держав, що володіють ядерною зброєю, роль Організації Об'єднаних Націй в ядерному роззброєнні, умови ядерної стабільності відображено в роботах Харш В. П., Перкович Дж., Б'юкен Дж.М та інших.

Виклад основного матеріалу. Розуміння міжнародного режиму нерозповсюдження ядерної зброї є простим лише на перший погляд. Для нього характерні наступні положення: стиснення свободи вибору можливої поведінки, взаємне додержання правил суб'єктами міжнародного права, які виступають учасниками режиму, закріплення правил поведінки в юридичних документах чи їх фактичне існування. Як зазначає Ахтамазян І. А., суттєвою рисою будь-якого міжнародного режиму є вираження свободної волі держав та розуміння того, що покладені на дер-

жаву заборони відповідають її довгостроковим інтересам [1, с. 68-75]. Така умова передбачає, що держава свідомо обмежує свої права та інтереси на протипагу додержання її інтересів іншими учасниками міжнародного режиму.

Сенс виділення і окреслення меж міжнародного режиму нерозповсюдження ядерної зброї полягає в чіткому розмежуванні між суміжними режимами нерозповсюдження зброї масового знищення та іншими режимами.

На наш погляд в першу чергу необхідно чітко визначити, що таке режим нерозповсюдження ядерної зброї.

Характерними його риси режиму визначені Договором про нерозповсюдження ядерної зброї (далі – ДНЯЗ), двосторонніми договорами між державами. виступає й ряд органів, покликаних здійснювати контроль за дотриманням державами-учасниками ядерної політики. Якщо ДНЯЗ посідає провідне місце і відображає нормативну складову режиму, то першочергове місце на інституціональному рівні займає МАГАТЕ (Міжнародне агентство ядерної енергії). Цілі МАГАТЕ закріплені у ст. II його Статуту [15]:

1) досягнення швидкого та широкого використання атомної енергії з метою додержання миру, безпеки, здоров'я та благоустрою у сьому світі;

2) забезпечення агентством нагляду і контролю таким чином, щоб атомна енергія не була використана у військових цілях.

Простіше місія агентства розкривається через його девіз, про який неодноразово наголошували керівні суб'єкти організації що звучить як «атом для мира і розвитку» [11]. Тобто, діяльність МАГАТЕ зводиться та має першочергове значення для дотримання суб'єктами режиму, вимог ДНЯЗ та інших домовленостей і угод в ядерній сфері.

Не зважаючи на таке міцне й розгалужене нормативне та інституційне забезпечення режиму, мусимо констатувати, що наразі він перебуває у кризовому стані, про що неодноразово наголошувала чимала кількість науковців та політичних діячів. З цього приводу свої думки викладав науковий співробітник центра дослідження глобальної безпеки при Лівеморській лабораторії Лоренса, доктор наук Дуркалец Я., який наголошував на легкості обходу договірних норм, в угоду їх розширювального тлумачення, пасивність політики ядерного роззброєння, наростання суперечностей між ядерними та без'ядерними країнами [6]. Американський експерт з ядерної безпеки Р. Вайц, основною проблемою ДНЯЗ визначає його нездатність попередити ядерний тероризм [4]. Розділяючи думки науковців, постає необхідність їх доповнення авторськими позиціями. На наш погляд, недосконалість ДНЯЗ виявляється насамперед у наступному:

- об'єктивна неможливість повного і всебічного контролю за мирним використанням ядерної енергії з боку МАГАТЕ;

- існування подвійних ядерних стандартів;

- існування порогових держав, позбавлених можливості приєднання до ДНЯЗ;

- розмиті і нечітко сформовані обставини виходу з Договору.

Саме останній недолік, на наш погляд, є найголовнішим в умовній ієрархії недосконалостей, оскільки його існування фактично невілює будь-яку відповідальність та механізми стримування держави-учасника.

Ст. X ДНЯЗ оперує категорією «виняткові обставини», що поставили під загрозу найвищі інтереси, на які повинні посилатися держави-учасниці Договору як на підставу свого права вийти з Договору. Неодмінно, відсутність права виходу із договору суперечить усім загальноновизнаним канонам міжнародних відносин, а підстави такого виходу сформульовані доволі суб'єктивно. Крім цього, стаття не містить імперативної норми про надання державами доказів наявності зазначених виняткових обставин. Фактично, на державу покладається лише обов'язок повідомити за три місяці учасників Договору та Раду Безпеки ООН про свій вихід [5, ст. 10].

Етимологія та зміст зазначеної категорії, зокрема, слова «винятковий», тлумачиться словниками як той, що становить виняток серед загальних правил, такий, що трапляється нечасто, особливий, надзвичайний. Виняток, у свою чергу, є відхиленням від звичайного, загального правила [12, с. 214]. З урахуванням цього, справедливо зробити висновок, що виняткові обставини, ніщо інше як обставини, що характеризуються як непередбачувані, об'єктивні та неконтрольовані, суперечать загальноприйнятим нормам, тією чи іншою мірою зачіпають права та інтереси держави, є нетиповими для конкретної ситуації.

Як приклад, такими обставинами можуть стати зазіхання на незалежність, територіальну цілісність чи суверенітет країни-учасника, вчинення дій, що явно свідчать про ворожу направленість політики відповідної держави, як-от нарощування сили, поєднане з погрозою її застосування (наприклад, не так давно опублікований в мережі Інтернет відео фрагмент знищення Сполучених Штатів Америки ядерною боеголовкою КНДР), тобто тоді, коли у держави є реальні причини побоюватись загрози вчинення щодо неї протиправних дій, проведення всупереч міжнародним домовленостям агресивної політики та порушення наданих міжнародними договорами гарантій.

В контексті вище зазначеного, доречно привести наступний приклад. Вступ країн до Договору, зде-

більшого відбувається під егідою гарантій з боку країн-лідерів на міжнародній арені щодо поваги до територіальної цілісності, недоторканості та незалежності, а також зобов'язань утримуватися від загрози силою чи її використання проти територіальної цілісності та незалежності країни, в обмін на вступ у ДНЯЗ. Саме такі гарантії були закріплені за Україною у Меморандумі «Про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї» від 05.12.1994 року (Будапештському меморандумі) [9] та сучасні політичні реалії вказують, що такі гарантії є лише гарною обкладинкою для зменшення ядерних конкурентів, йдеться про порушення умов Меморандуму та наданих Україні гарантій. У цьому випадку є підстави посилається на виняткові обставини.

Немає сумнівів, що йдеться про оціночний характер цієї категорії, а тлумачення її змісту здійснюється в угоду власних інтересів держави. При порушенні загальнообов'язкових норм, державі достатньо скористатися своїм правом на вихід з Договору, зіславшись на виняткові обставини. Доречно привести обставини, на які посилалися Північна Корея, мотивуючи із Договору. Ними вона назвала проведення США та Південною Кореєю військових вчень та відсутність об'єктивності інспекторів МАГАТЄ [2].

Позиція КНДР явно не містила склад виключних обставин, оскільки в цих вченнях США та Північної Кореї не планувалось використання ядерної зброї. Вони проводились і раніше та не викликали підстав для застосування КНДР свого права виходу з ДНЯЗ.

Інспекторів МАГАТЄ навряд чи можна звинуватити в упередженості та необ'єктивності, посилаючись виключно на вимогу провести інспекцію, що входить в обсяг повноважень МАГАТЄ і чітко прописана у його статуті. Про необ'єктивність могло йтися принаймні вже після проведення відповідної перевірки та у зв'язку з наданням інспекторами фактів вчинення ними при перевірці дій, що явно свідчили про їх упередженість.

Приклад Північної Кореї показав світу, усю декларативність та недосконалість норм ДНЯЗ і відкрив шляхи для маніпулювання нормами Договору. Так, до політики ядерного шантажу почав вдаватися Іран, який проігнорував міжнародні угоди на нормативи та численні зауваження міжнародної спільноти. Президент Ірану Хасан Роухані на звинувачення в сторону Ірану щодо перевищення норм виробітку урану (а саме 300 кілограмів зі ступенем збагачення 3, 67 відсотка) заявив що Іран збагачуватиме уран у тій кількості та до такого рівня, які сам вважає за потрібне, а згодом, взагалі заявив про намір Ірану вийти з ДНЯЗ [7]. В даному аспекті постає питання: що може завадити Ірану повернути свою «мирну»

стратегію розвитку ядерної енергетики у військові цілі.

Хоча МАГАТЄ і фіксує ці порушення та наголошує на тому, що така позиція Ірану є «великим кроком у неправильному напрямку» [13], фактично на Іран не здійснюється ніякого впливу і лише констатується його стан недотримання міжнародних норм.

За прикладом КНДР, Іран в будь-який час з метою приховати повторне порушення норм Договору, оскільки вже був помічений у розробці ядерних програм, може не допустити інспекторів МАГАТЄ до перевірки на свою територію й припинити участь в Договорі з посиланням на виняткові обставини, підкріплюючи їх упередженим ставленням інспекторів МАГАТЄ чи іншими необґрунтованими фактами.

Іран є не єдиною країною, якій під силу перевести свої мирні ядерні запаси в площину ядерної зброї. Так, неодноразово про свій ядерний потенціал наголошувала Південно-Африканська Республіка, яка має близько 220 кілограмів високозбагаченого урану. Це є цілком достатнім для створення ядерних зарядів [3, с. 56]. Серед інших без'ядерних країн, яким під силу використати свій науково-технічний потенціал та атомні матеріали для виготовлення ядерної зброї можна назвати Сирію, Аргентину, Саудівську Аравію, Австрію та чимало інших неядерних країн світу [8 с. 96].

Змусити ядерні держави повністю ліквідувати свій ядерний потенціал та відмовитись від проведення ядерних випробувань, під егідою підписання Договору про всеосяжну заборону ядерних випробувань (далі – ДВЗЯ) є доволі утопічним кроком. Причиною цього є ряд факторів. Одним із таких виступає те, що ядерна зброя є важелем стримування і має як правило тактичний характер. Відмова ядерних держав від свого потенціалу призвела б до позбавлення можливості стратегічного впливу і надало б підстави для маніпуляцій з боку інших країн.

Порушення загальноприйнятих принципів міжнародного права, таких як заборона застосування сили та погрози силою при вирішенні міжнародних спорів, вимагає від іншої держави – потерпілої від зазначених дій, здійснити певні заходи у відповідь на таке правопорушення. Тому ДНЯЗ має вкрай важливе значення, що виявляється у його превентивній функції, а отже й одним із найважливіших джерел права міжнародної безпеки.

Висновки. У зв'язку з особливостями міжнародного режиму нерозповсюдження ядерної зброї, можемо констатувати, що його нормативне забезпечення, основою якого є Договір про нерозповсюдження ядерної зброї, містить чимало суперечливих норм та недоліків. Найголовнішою недосконалістю вбачаємо існування в нормах Договору оціночної категорії виняткових обставин, яку покладено в основу виходу з

Договору. Вона ставить під загрозу сутність нерозповсюдження ядерної зброї як міжнародного режиму взагалі.

Категорія виключні обставини, як підстава для виходу, ДНЯЗ нівелює будь які важелі стримування держави-учасника в договорі, а при фіксуванні фактів порушення договору остання може безпідставно вийти з нього вказавши на оціночне поняття виключних обставин, які, як правило, тлумачаться в угоду

власних інтересів і не потребують жодних доказів на обґрунтування своєї достовірності. ДНЯЗ, у свою чергу, не містить ефективних механізмів притягнення до відповідальності країн-правопорушників Договору, що надає їм можливість використання погроз з метою схилити інших суб'єктів міжнародного права на виконання вигідних для неї політичних чи інших рішень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ахтамазян И. А. и др. Ядерное нераспространение: Учебное пособие для студентов высших учебных заведений. В 2-х томах. Том 1. / под общ. ред. В. А. Орлова. Москва: ПИП-Центр. 2002. 528 с. URL: <http://www.pircenter.org/media/content/files/9/13468393370.pdf>.
2. Банн Дж., Тимербаев Р. Право выхода из ДНЯЗ: мнение двух участников переговоров по выработке договора. URL: <http://www.pircenter.org/articles/1546-pravo-vyhoda-iz-dnyao-mnenie-dvuh-uchastnikov-peregovorov-po-vyrobotke-dogovora>.
3. Бобро Д. Г. Високкозбагачені ядерні матеріали як одна із загроз режиму нерозповсюдження. *Проблеми ядерної безпеки сучасного світу і Україна*. 2016. 140 с.
4. Вайц Р. Ядерная зависимость: Почему переговоры о разоружении зашли в тупик. URL: <https://www.rbc.ru/newsraper/2017/06/15/59411d9e9a79474e8ce4d33c>.
5. Договір про нерозповсюдження ядерної зброї від 1 липня 1968 року ООН; Договір, Міжнародний документ від 01.07.1968. *Зібрання чинних міжнародних договорів України*. 2004. № 4. Ст. 1033.
6. Дуркалец Я. Договору о нераспространении ядерного оружия пятьдесят лет: кризис среднего возраста. Вестник НАТО. 2018. URL: <https://www.nato.int/docu/review/ru/articles/2018/06/29/dogovoru-o-nerasprostraneni-yadernogo-oruyoiya-pyat-desyat-let-krizis-srednegovozrasta/index.html>.
7. Іран анонсував початок збагачення урану без жодних обмежень. URL: <https://www.dw.com/uk/іран-анонсував-початок-збагачення-урану-без-жодних-обмежень/a-49458547>.
8. Лоссовський І. Є. Будапештські «гарантії» України як фактор ерозії. *Проблеми ядерної безпеки сучасного світу і Україна*. 2016. 140 с.
9. Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї Україна, Російська Федерація, Великобританія [...]; Меморандум, Міжнародний документ від 05.12.1994. *Зібрання чинних міжнародних договорів України*. 2004. № 4, Ст. 1034.
10. Михайленко Е. Б. Ядерный мир: новые вызовы режиму ядерного нераспространения. М-во образования и науки Рос. Федерации, Урал. федер. ун-т. Екатеринбург: Изд-во Урал. ун-та, 2017. 432 с. URL: http://elar.urfu.ru/bitstream/10995/52556/1/978-5-7996-2225-1_2017.pdf.
11. Официальный отчет Генеральной Ассамблеи ООН. 34 пленарное заседание от 9 ноября 2018 года. Доклад МАГАТЭ. URL: <https://undocs.org/pdf?symbol=ru/A/73/PV.34>
12. Словник української мови: в 11 томах. Том 1, 1970. С. 444. URL: <http://sum.in.ua/s/vynjatkovyj>.
13. У МАГАТЭ заявили про відновлення збагачення урану на підземному заводі в Ірані. URL: <https://tsn.ua/svit-utagatate-zayavili-pro-vidnovlennya-zbagachennya-uranu-na-pidzemnomu-zavodi-v-irani-1441473.html>.
14. Услиста Ю. А. Використання ядерної зброї: ілюзія миру. Збірник наукових студентських праць. 2016. № . С. 148-155.
15. Устав МАГАТЭ. URL: https://www.iaea.org/sites/default/files/statute_rus.pdf.

REFERENCES

1. Akhtamazyan, I. A. et al. (2002). *Yadernoye neraspromstraneniye*. (Vols 1-2). Vol 1. V. A. Orlova (Ed.). Moskva: PIP-Tsentr. URL: <http://www.pircenter.org/media/content/files/9/13468393370.pdf> [in Russian].
2. Bann, Dzh., Timerbayev, R. *Pravo vykhoda iz DNYaZ: mneniye dvukh uchastnikov peregovorov po vyrobotke dogovora*. URL: <http://www.pircenter.org/articles/1546-pravo-vyhoda-iz-dnyao-mnenie-dvuh-uchastnikov-peregovorov-po-vyrobotke-dogovora> [in Russian].
3. Bobro, D. H. (2016). *Vysokozbahacheni yaderni materialy yak odna iz zahroz rezhymu nerozpovsiudzhennia. Problemy yadernoi bezpeky suchasnoho svitu i Ukraina* [in Ukrainian].

4. Weitz R. Nuclear Dependency: Why Disarmament Talks Are Deadlocked. URL: <https://www.rbc.ru/newspaper/2017/06/15/59411d9e9a79474e8ce4d33c> [in Russian].
5. Dohovir pro nerazpovsiudzhennia yadernoi zbroi vid 1 lypnia 1968 roku OON; Dohovir, Mizhnarodnyi dokument vid 01.07.1968. (2004). *Zibrannia chynnykh mizhnarodnykh dohovoriv Ukrainy - Zibrannya chinnikh mizhnarodnykh dogovoriv - Collection of current international agreements of Ukraine*, 4, Art. 1033 [in Ukrainian].
6. Durkalets Ya. Dogovoru o neraspromstraneni yadernogo oruzhiya pyatdesyat let: krizis srednego vozrasta. Vestnik NATO. 2018. URL: <https://www.nato.int/docu/review/ru/articles/2018/06/29/dogovoru-o-neraspromstraneni-yadernogo-oruzhiya-pyat-desyat-let-krizis-srednegovozrasta/index.html> [in Russian].
7. Iran anonsuvav pochatok zbahachennia uranu bez zhodnykh obmezhen. URL: <https://www.dw.com/uk/iran-anonsuvav-pochatok-zbahachennia-uranu-bez-zhodnykh-obmezhen/a-49458547> [in Ukrainian].
8. Lossovskiy, I. Ye. (2016). Budapeshtski «harantii» Ukrainy yak faktor erozii. Problemy yadernoi bezpeky suchasnoho svitu i Ukraina [in Ukrainian].
9. Memorandum pro harantii bezpeky u zviazku z pryiednanniam Ukrainy do Dohovoru pro nerazpovsiudzhennia yadernoi zbroi Ukraina, Rosiiska Federatsiia, Velykobrytaniia [...]; Memorandum, Mizhnarodnyi dokument vid 05.12.1994. (2004). *Zibrannia chynnykh mizhnarodnykh dohovoriv Ukrainy - Collection of current international agreements of Ukraine*, 4, Art. 1034 [in Ukrainian].
10. Mikhaylenko, E. B. (2017). Yadernyy mir: novyye vyzovy rezhimu yadernogo neraspromstraneniya. M-vo obrazovaniya i nauki Ros. Federatsii. Ural. feder. un-t. Ekaterinburg: Izd-vo Ural. un-ta. URL: http://elar.urfu.ru/bitstream/10995/52556/1/978-5-7996-2225-1_2017.pdf [in Russian].
11. Ofitsialnyy otchet Generalnoy Assamblei OON. 34 plenarnoye zasedaniye ot 9 noyabrya 2018 goda. Doklad MAGATE. URL: <https://undocs.org/pdf?symbol=ru/A/73/PV.34> [in Russian].
12. Slovník ukraínskoj movi. (Vols 1-11); Vol. 1. (1970). P. 444. URL: <http://sum.in.ua/s/vynjatkovyj> [in Russian].
13. U MAGATE zayavili pro vidnovlennya zbagachennya uranu na pidzemnomu zavodi v Irani. URL: <https://tsn.ua/svit/u-magate-zayavili-pro-vidnovlennya-zbagachennya-uranu-na-pidzemnomu-zavodi-v-irani-1441473.html> [in Russian].
14. Uslysta, Yu. A. (2016). Vykorystannia yadernoi zbroi: iliuziia myru. *Zbirnyk naukovykh studentskykh prats – Collection of scientific student works*, 148-155 [in Ukrainian].
15. Ustav MAGATE. URL: https://www.iaea.org/sites/default/files/statute_rus.pdf [in Russian].

ОКЛАДНАЯ МАРИНА

кандидат исторических наук, доцент кафедры права Европейского Союза
Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого,

ЗАЛ ДМИТРИЙ

студент международно-правового факультета, 4 курса, 3 группы
Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

ДОГОВОР О НЕРАСПРОСТРАНЕНИИ ЯДЕРНОГО ОРУЖИЯ В АСПЕКТЕ СОВРЕМЕННЫХ ПРОБЛЕМ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ

В статье выясняются некоторые особенности международно-правового режима нераспространения ядерного оружия, очерчены сопутствующие проблемы, связанные с категорией «исключительные обстоятельства» на которые ссылается государство-участник Договора о нераспространении ядерного оружия (далее – ДНЯО), как на основании прекращения своего участия в Договоре.

Ключевые слова: международный режим, геополитика, ядерные державы, ядерное оружие.

OKLADNAYA MARINA

PhD in History, Associate Professor at the Department of Law of the European Union
of Yaroslav Mudryi National Law University,

ZAL DMITRIY

4-year student, group 3, International Law
Faculty of Yaroslav Mudryi National Law University

NUCLEAR PROLIFERATION TREATY WEAPONS IN THE ASPECT OF CONTEMPORARY PROBLEMS INTERNATIONAL RELATIONS

Problem setting. The article clarifies some of the features of the international legal regime for the non-proliferation of nuclear weapons, outlines the related problems associated with the category of «extraordinary events» to which a state party to the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons (hereinafter - NPT) is considered the basis for termination of its participation in the Treaty.

The purpose of this work is a general study and analysis of the specific features of the NPT. To achieve this goal, it is necessary to solve the following tasks: 1) conduct a legal analysis of the norms enshrined in the NPT; 2) study the controversial theoretical aspects of understanding the category of «extraordinary events» 3) reveal the essence and analyze the constituent elements of the NPT.

Analysis of recent research. Given the high relevance of nuclear non-proliferation in the context of supporting international security, this topic attracts the attention of many domestic and foreign scientists. At the dissertation level the issues of nuclear non-proliferation in world politics (Galka S. P.), international regulation of nuclear material transfers (Lvovin A. V.) were studied.

As one of the factors in the formation of international relations, nuclear weapons were considered in the works of Bobro D. G., Telenko O. M., Sinovets P. A., Akhtamazyan I. A., and others.

Among the foreign doctrine of the legal status of nuclear-weapon states, the role of the United Nations in nuclear disarmament, the conditions of nuclear stability are reflected in the works of Harsh V. P., Perkovich J., Buchanan J. M. and others.

Article's main body. The article presents a detailed analysis of international law and the views of scholars and specialists in this field, discusses current theoretical and applied issues of the NPT. In particular, attention is paid to the analysis of the category of extraordinary events as a basis for withdrawal from the NPT.

Conclusions. Due to the peculiarities of the international nuclear non-proliferation regime, we can state that its regulatory framework, which is based on the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons, contains many contradictory norms and shortcomings. The main imperfection is the existence in the norms of the NPT of the assessment category of «extraordinary events», which is the basis for withdrawal from the Treaty. It threatens the very essence of nuclear non-proliferation as an international regime in general.

The category of «extraordinary events» as a basis for withdrawal, the NPT does not exempt any levers of restraint of the state party in the Treaty, and when recording the facts of breach of contract, the latter may unreasonably withdraw from it by pointing to the concept of extraordinary events, which are usually interpreted and do not require any evidence to substantiate their authenticity.

Keywords: international regime, geopolitics, nuclear powers, nuclear weapons.